

Săracă în fapte exterioare, viața lui Rainer Maria Rilke nu oferă decât scheme pentru cine vrea să-i definească personalitatea. Fără aventuri romantice, fără intrigă sau crize dramatice exterioare — personalitatea lui e în ritmul în care își scandează poemul vieții, care se proiectează în interior într-o complexitate de stări abstracte și de aventuri metafizice. De aceea, viața lui Rilke nu putem s-o înțelegem și s-o reprezentăm decât străbătând succesivele aspecte ale operei sale.

A văzut lumina zilei la 4 decembrie 1875, la Praga, într-o veche familie originară din Carithia. Primele studii și le face în Boemia, apoi destinat de părinți carierei militare, frecventează pentru scurt timp, școala de cadeti din St. Pölten. Se înscrie la universitatea din Praga și-și continuă studiile la Monaco și Berlin. Trăiește succesiv în Italia, Rusia, Spania, Danemarca, Franța, Suedia, regăsind în spațiul fiecărei țări o nouă patrie spirituală. Stabilite la Monaco în timpul primului război mondial — din 1919 a trăit la Muzat, în Elveția, unde încetează din viață la 29 decembrie 1926, având — după cum consemnează cu amărăciune scriitorul Robert Musil — „o înmormintare de clasa a doua”.

Rilke s-a apropiat în timpul vieții de unele mari figuri ale secolului: a fost secretarul lui Rodin, prieten cu Eleonora Duse și Verhaeren, l-a cunoscut pe Tolstoi și l-a întâlnit pe Hermann Bang.

Poezia lui Rilke își are rădăcinile în tradiția austriacă, mai bine zis vieneză, în doctrinele estetice și experiențele artistice ale acelor poeți care s-au adunat prin 1890 în jurul cenacului „Jung-Wien” (ca o reacție lirică împotriva naturalismului berlinez) dominat de Hofmannstahl, Dörmann, Andrian și Altenberg.

Opera sa se resimte de intimitatea sensibilă a lui J. P. Jacobsen și Sigbjørn Obstfelder, de halucinația lucidă a lui Dostoievski și Poe, de umanitatea lui Tolstoi, de forța lui Rodin, care i-a purificat, într-o perioadă, sufletul de tarele inconștientului.

Poet al neliniștii moderne, Rilke este nu numai austriac ci și european. Deși actul său poetic este intermediar de neînlocuit între om și „realitățile superioare”, Rilke nu este insensibil la experiența concretă, la exercițiul vital al sufletului omenească, la problema relațiilor omului cu universul. Fără a fi un mystagog al poeziei, Rilke crede ca și Novalis că „vom înțelege lumea când ne vom înțelege pe noi înșine”. Poezia sa are așadar nu e în cuvinte ci înțeles în ființa poetului, în necunoscuta asociere a imaginilor și emoțiilor sale în fața vieții. De aceea, pentru Rilke viața e un subiect de contemplație pasionant. El își trăiește tinerețea florală, acel blumenjung, căutând să înțeleagă viața cu un suflet de copil, abandonându-se fără rezerve nostalgiei, punându-se în condițiile cele mai proprii creației poetice. „Intre lumină și vis” (Zwischen Tag und Traum) „vorbirea lui evadează — spune Edmond Jaloux — din realitatea obiectivă într-o realitate transfigurată”. În singurătate, în tăcere, în mister, Rilke se identifică cu oamenii și cu lucrurile, se pune în slujba lor până la a le trăi existența și a le da grandoarea. Evitând adeseori cuvintele care ar avea un caracter brutal sau prea definit, lasă lucrurile însăși să cante: „Dienend durch die Dinge gehen”, adică „pătrunzind în interiorul lucrurilor, să te pui în serviciul lor”.

Primele sale versuri sînt însuflețite de un romantism puțin ingenuu, în „Leben und Lieder” și „Traumgekrönt”, dar în ele nu se vede încă esența intimă a ceea ce va deveni mai pe urmă materia spirituală rilkeană din „Buch der Bilder”, sau din acea exaltare, mai mult muzicală decât lirică, în care sînt concentrate momentele unei vieți eroice: „Weise von Liebe und Tod des Cornets Christoph Rilke”.

În „Stundenbuch” Rainer Maria Rilke dă expresie unui misticism de nuanță preraphaelitelor englezi, născut probabil în timpul sederii sale în Rusia. Totuși, această operă marchează primul moment energetic de tresărire expansivă, un mănunchi de simboluri și alegorii care fac zadarnică încercarea de a descoperi în ele un sistem precis religios teologic rilkean.

Din orgia muzicală a „Ceaslovului” influența lui Rodin îl întoarce la obiect, la supunerea față de ideal, care pentru el nu e un scop, ca la naturalisti, ci modelarea unei forme de viață superioară, care străbate materia și o animă. Astfel, în „Neue Gedichte” e o lume de intuiție lirică proiectată din sfera sensibilității patosului și fanteziei, să trăiască în sfera artei.

Cu „Die Aufzeichnungen des Malte Laurido Brigge”, Rilke naufragiază în neliniște, cartea fiind un tragic document literar, încarnația biografică a poetului, care apare ca o fișă clinică.

Expresia poetică rilkeană se oprește la „Duinser Elegien” și la „Sonette an Orpheus”, cîntec al lebedei, liric, diafan, subtil, abstract, ermetic, izvorit dintr-o stare superioară a conștiinței.

Pe locurile comune ale marilor sentimente, Rilke gîndește lumea și se gîndește pe sine în lăuntrul ei, înzestrînd cu sensibilitate ceea ce părea nepăsător.

Iar dacă opera lui atinge întotdeauna realitățile practice și sociale — lumea pe care o descrie e lumea noastră, cu sentimente omenești esențiale, căreia i-a dat o culoare particulară, care a fost aceea a sensibilității sale.

Petru Sfetca

Ca să scrii versuri trebuie să fi văzut multe orașe, oameni, locuri; trebuie să cunoști animalele, să simți cum zboară păsările și să știi cum se mișcă florile cînd se deschid în faptul dimineții... Să te stăpînească amintirile multor nopți de dragoste din care niciuna să nu semene cu alta; strigăte de femei în durerile facerii; lăuze suave, albe dormind reculese. Să fi veghiat lîngă cei în agonie, sau la căpătîiul morților, noaptea singur într-o încăpere cu fereastra deschisă, prin care pătrund din cînd în cînd zgomotele lumii de afară

dintr-un april

Din nou pădurea-i plină de miresme.
Pentru umerii noștri prea greu, mierlele iau cu ele cerul în zbor.
Deși printre ramuri se mai vede — cit era de goală — ziuă,
După lungile și ploioasele după-amieze, vin ore bălaie, mai proaspete.

De care toate ferestrele rănite
Ale-ndepărtatelor fațade de case fug,
Bătînd sfîelnice din aripi.

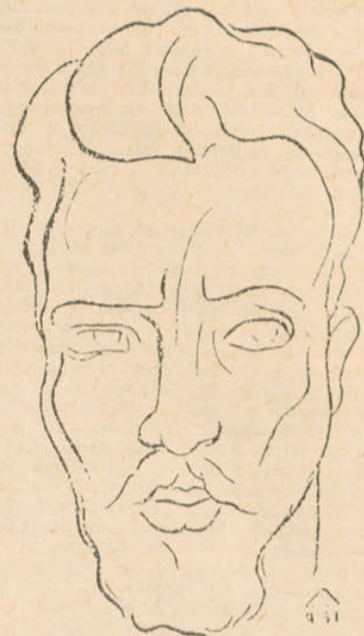
Apoi se face tăcere. Chiar și ploaia
Cade mai domol peste lucioasele pietre care se-nțunecă-n liniște.
Zgomotele se ghemuie toate
Printre mugurii lăstarilor, strălucitori.

În românește de
ION CARAION

În astfel de nopți poți tu pe uliți
pe cei viitori să-i întîlnești, cu fețele
fîrve și pale, care nu te mai recunosc
și fără grai trec pe lîngă tine.
Însă de-ar începe să vorbească
ai fi fost dus de demult
și-ai fi stat atunci
cu cei prefăcuți în țărîna.
Tăcuți ei vor rămîne totuși ca morții
deși știi bine că o să fie chemați.
Ce va veni, încă nu se-nfiripă.
În calea vremii ei țin numai fața
și nu pot să se uite sub apă.
Și totuși îndură o clipă privirea
aruncînd-o sub val să zărească
graba peștilor și cufundarea undiței.

dintr-o noapte furtunoasă

În românește de PETRU SFETCA

desen de ANESTIN

zi de toamnă

Doamne: e vremea. Vara a fost mare.
Coboară-ți umbra peste ornice solare,
și pe ogoare lasă vîntu-n voie.

Pline, ordonă ultimelor fructe să devie;
doar două zile mai din sud le dăruiește,
dă-le îndemn spre împlinire și gonește
în vinul greu dulceața cea tirzie.

Cine acum nu are casă nu-și mai face,
Cine e singur, multă vreme o să fie,
el va veghea, citi, și lungi scrisori va scrie,
și pe alei, incolo și înapoi,
neliniștit va rătăci, cînd frunze-adiie.

În românește de
MARIA BANUȘ

Călărește cavalerul în platoșa-i neagră
în largul lumii clocotitoare.
Și-afară e totul: ziuă și zarea,
prietenul, dușmanul, ospățul, pocalul,
primăvara și fata, pădurea și graiul
și Dumnezeu însuși, înniit,
pe toate drumurile — sîrbătoare.
Totuși, sub zăua cea groasă,
în înțelestarea cumplită,
adastă moartea, gîndește, tinjește
după-o altă ursită:
cînd o să sară
incuietora armurii de-otel
lovită de spada străină,
minuitoră,
ca să mă scoată din închisoarea
unde, fără noroc,
zile și zile girbovite petrec, —
ca însfîrșit să m-avînt
să joc
și să cînt.

cavalerul

În românește de
DAN CONSTANTINESCU

dacă vreodată în țara vieții

În românește de
MARIA BANUȘ

Dacă vreodată în țara vieții,
în zgomotul bilciului și-al pieții —
copilăria-mi pală ce înflorește:
ingerul meu cel grav l-aș uita, —
bunătatea-i și veșmintul frumos,
miinile ce se rugau, mina ce binecuvînta, —
în cele mai tainice visuri însă,
voi păstra veșnic aripa strînsă,
ce ca un alb chiparos
la spate îi sta...

sfîntul sebastian

Stă parcă-i intins. Ceea ce-l ține
e doar marea-i vrere. Dus pe gînd,
în extaz, ca mamele-alăptînd,
și legat ca o cunună-n sine.

Și săgeți pornesc: de parc-ar crește
chiar din coapsa lui, vibrînd, de fier,
virful slobod tremurî sub cer.
El e nerănit și-obscur zimbeste.

Dar i-o jale mare deodată,
și privirea-i groaznic despuiată,
pînă ce, parcă-n deplin dispreț,
l-ar nega, ca pe-o nimica toată,
pe acei cari frîng ceva de preț.

În românește de
MARIA BANUȘ

Ca florile prima oară, ca soarele,
Cum ți-a cuprins dragostea subsuoarele?
Ori a venit la tine ca o rugăciune?
Hai, spune!

vast, cu aripele...

O lumină mai întii din ceruri s-a rupt
Și-acoperindu-mă vast, cu aripele,
Mi-am auzit mult dedesubt
Risipele sufletului, risipele...

În românește de
ION CARAION

intrare

În românește de
MARIA BANUȘ

Oricine-ai fi, în faptul inserării,
lasă-ți odaia-n care totul știi;
casa ta-i ultima în fața depărtării:
Oricine-ai fi.
Cu ochii-ți oboșiți, care cu greu
de pragul cel tocit se mai desfac,
încet de tot înalți pe cerul tău,
zvelt, singuratec, negrul tău copac.
Și lumea ai creat, și ea e mare,
și ca o vorbă ce-n tăceri se coace.
Și cînd voinței rostul ei apare,
dulos de ea privirea-ți se desface.

RAINER MARIA RILKE
90 de ani de la nașterea poetului

